

Norgine – Chemopharma

U zrodu dodnes působící značky výrobce léků stál reprezentant židovské obce z Ústecka Dr. Victor Stein. Ten roku 1906 extrahoval alginát sodný z mořských řas dovezených ze Severního moře a nesoucích jméno Norgine, dle čehož také později pojmenoval svou firmu. Ta měla dvě sídla – v Praze a v Ústí nad Labem. Ústecký výrobní podnik rozjel provoz roku 1909 a představoval hlavní základnu firmy, přičemž první výrobky tvořily prostředky na úpravu chlazení, jód a speciální prostředky pro textilní průmysl. V roce 1920 pak společnost začala s farmaceutickou produkcí a brzy se zařadila mezi deset nejvýznamnějších farmaceutických firem Československa. Mezi její hlavní produkty patřily sulfonamidy tvořící složku mnoha léčiv. *Norgine* se však brzy stala také prvním výrobcem inzulínu v Československu a jedním z prvních na světě. Tento přelomový vynález k léčbě diabetiků byl objeven roku 1921, přičemž o dva roky později byla datována první hromadná výroba v USA a ve Velké Británii a ještě tentýž rok dokázala inzulín uvést na trh i Norgine, a to pod značkou Pankreashormon.

Firma rostla – k roku 1910 měla třicet zaměstnanců a v roce 1930 už jich bylo sto. Současně spolupracovala se špičkovými vysokoškolskými pracovišti z Československa a Německa a v roce 1925 se její název ustálil na *Farmaceutické závody Norgine a. s. Praha-Ústí* (Pharmaceutische Werke Norgine A. G. Prag-Aussig). Viktor Stein založil dceřiné společnosti ve Francii, Německu, Belgii a Velké Británii a po jeho smrti v roce 1934 se jeho nástupcem stal Viktorův bratr Oswald spolu se synovcem Walterem Steinem.

Po záboru pohraničí nacisté židovskou firmu arizovali a v roce 1940 připadla berlínskému koncernu *Schering*. Závod se ještě rozšířil o firmu *Heuer* v Krásném Březně. Za války zaměstnávala čtyři sta padesát lidí, mezi nimiž byli i váleční zajatci a vězni z Terezína, a vedle předválečné produkce antibakteriálních látek a sulfonamidů se začal vyrábět také éther pro narkózy. Po osvobození se podnik, přestože byl původně židovský, dostal pod národní správu. K Norgine stát přidružil ještě ústeckou pobočku hamburského výrobce náplastí *Beiersdorf* a farmaceutickou firmu *Cephag*, před válkou *Gehe*. Se vznikem národního podniku *Spofa* (Spojené farmaceutické závody) v roce 1946 získal takto vytvořený ústecký závod pojmenování *Spofa 30*. Mimo sulfonamidů se tu vyráběla barviva, malířský klíh, lepidla, pasta na zuby, pleťový krém, cholesterol aj. Z výrobního programu léčiv firmy Norgine zůstaly preparáty proti nemoci Hemamult a Ferostabil nebo oblíbený regulátor stolice Normacol, nicméně od roku 1952 se výroba nefarmaceutických produktů přesunula do jiných závodů a ústecký podnik se soustředil na dva hlavní směry – sulfonamidy ve formě substancí a zdravotnické náplasti legendární značky Spofaplast, která se evidentně inspirovala v Beiersdorfu, jenž dal trhu obecně známé značky, jako Leukoplast nebo Hansaplast. Vedle lékařských náplastí se sortiment později rozšířil o technické pásky, jako např. Kobercová páska nebo Sportpáska pro hokejisty. Tuto profilaci stvrdilo přejmenování podniku na *Chemopharma*, jenž v dalších desetiletích figuroval jako monopolní výrobce. V chemické části továrny se vyráběly čisté farmaceutické substance, které se pak v dalších závodech SPOFA zpracovávaly na lékové formy, jako tablety, dražé, masti nebo injekce. Produkty chemické výroby Chemopharmy byly nepostradatelné i v zemědělské výrobě a výroba sulfonamidů mezi lety 1948 a 1974 vzrostla z 8 tun na více než 500 tun ročně, přičemž většina z nich mířila na export, např. v roce 1985 se jednalo o 73 %. Kvalitu výroby dokládá fakt, že mezi odběrateli figurovaly farmaceutické velmoci jako Velká Británie, Německo nebo Švýcarsko a zajímavostí bylo, že mezi zaměstnanci figuroval jako mladý chemik i spisovatel Vladimír Páral.

Chemopharma byla v roce 1997 prodána ve velké privatizaci pražské akciové společnosti *Kvestar* a nový majitel investoval 16 milionů korun do moderní technologie náplastí. Vedle náplastí firma pokračovala i ve výrobě zdravotnických a veterinárních prostředků, farmaceutických substancí a polyamidových prachů a držela si pozici jednoho z největších výrobců a dodavatelů farmaceutických substancí v České republice. Chemopharma poté otevřela i obchodní zastoupení v Rusku a testovala západní trhy, nicméně na začátku roku 2005 se podnik dostal do platební neschopnosti a tři stovky zaměstnanců nedostaly výplaty. V roce 2006 následovalo vyhlášení konkurzu a i po několika pokusech obnovit výrobu a firmu prodat, zůstal areál prázdný. Tradiční značku Spofaplast koupil a na trhu dál prodával nadnárodní koncern *3M*.

Historická značka Norgine přežila svůj původní ústecký podnik. Synovec zakladatele Walter Stein se po válce vrátil z Jižní Ameriky, kam přehl před holocaustem, a značku Norgine výrobou Argenteuil ve Francii a v Londýně oživil. Roku 1960 pak vznikly dnešní závody ve francouzském Dreux a britském Hengoed. Dnes je Norgine přední evropská specializovaná farmaceutická společnost, která má zastoupení na všech hlavních evropských trzích, v Austrálii i na Novém Zélandu, a stále nabízí i některé produkty s historickými značkami z ústecké éry jako Normacol. Trvale také využívá historickou ochrannou známku s plachetnicí odkazující na začátky s mořskými řasami.

Literatura:

Kolektiv autorů: Vývoj chemického průmyslu v československu 1918-1990, VŠCHT Praha 2000.

Studie o technice v Českých zemích 1918-1945.

Černá, Petra: Farmacie na Ústecku v proměnách času, diplomová práce, Katedra sociální a klinické farmacie, UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE FARMACEUTICKÁ FAKULTA V HRADCI KRÁLOVÉ, 2011.

Krejčová, Jindřiška – Šmahelová, Alena – Dohnal, František: Historie výroby inzulinu v Československu, Čas. Lék. čes. 2015; 154: 137–141.

Krsek, Martin: Slavné lokální značky, Ústí nad Labem 2007.

Norgine, Dostupné z <<https://norgine.com/our-story/>>, (Citováno 2025-01-03)